

Česká zemědělská univerzita v Praze

Institut vzdělávání a poradenství

Katedra profesního a personálního rozvoje

Česká
zemědělská
univerzita
v Praze

Distanční text na téma kariérového poradenství

Bakalářská práce

Autor: **Tereza Daňová**

Vedoucí práce: PhDr. Lucie Smékalová Ph.D. et Ph.D.

2024

Zadání kvalifikační práce

Zadání kvalifikační práce

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci na téma: **Distanční text na téma kariérového poradenství** vypracovala samostatně a citovala jsem všechny informační zdroje, které jsem v práci použila a které jsem rovněž uvedla na konci práce v seznamu použitých zdrojů.

Jsem si vědoma, že na moji bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb., o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů, především ustanovení § 35 odst. 3 tohoto zákona, tj. o užití tohoto díla.

Jsem si vědoma, že odevzdáním bakalářské práce souhlasím s jejím zveřejněním podle zákona č. 111/1998 Sb., o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů, ve znění pozdějších předpisů, a to i bez ohledu na výsledek její obhajoby.

Svým podpisem rovněž prohlašuji, že elektronická verze práce je totožná s verzí tištěnou a že s údaji uvedenými v práci bylo nakládáno v souvislosti s GDPR.

V Ostravě dne 20.03.2024

.....

(podpis autora práce)

Poděkování

Touto cestou bych chtěla poděkovat své vedoucí práce PhDr. Lucii Smékalové Ph.D. et Ph.D. za její vlídný a podporující přístup při zpracování mé bakalářské práce. Dále bych chtěla poděkovat své rodině, spolužákům a také všem vyučujícím, kteří mě provázeli celým mým studiem.

Abstrakt

Bakalářská práce s názvem Distanční text na téma kariérového poradenství je rozdělena na teoretickou a praktickou část. Teoretická část se věnuje podstatě distančního vzdělávání, jeho základním pojmům, výhodám a nevýhodám, typům distančních studijních opor se zaměřením na distanční text, jakožto jednu z nejdůležitějších studijních opor distančního vzdělávání. Ten je poté detailněji popsán a zaměřuje se především na principy jeho tvorby, strukturu a vzhled.

V praktické části pak najdeme samotný distanční text sestavený na základě principů jeho tvorby zaměřený na popis teorií kariérového poradenství. Tento text bude sloužit jako podkladový materiál ke studiu, a to studentům kariérového poradenství a jemu přidruženým oborům.

Cílem práce je tedy představit čtenářům distanční vzdělávání se zaměřením na tvorbu distančního textu v teoretické části. Praktická část poté demonstruje získané informace v podobě distančního textu s názvem Teorie kariérového poradenství.

Klíčová slova

Distanční vzdělávání, distanční text, teorie kariérového poradenství

Abstract

The bachelor thesis entitled Distance text on the topic of career guidance is divided into a theoretical and a practical part. The theoretical part deals with the essence of distance learning, its basic concepts, advantages and disadvantages, types of distance learning supports with a focus on distance text, as one of the most important study supports of distance learning. It is then described in more detail and focuses mainly on the principles of its creation, structure and appearance.

In the practical part, we will find the distance text itself, compiled on the basis of the principles of its creation, focused on the description of the theories of career guidance. This text will serve as a background material for students of career counseling and related fields.

The aim of the thesis is to introduce distance learning to readers with a focus on the creation of distance text in the theoretical part. The practical part then demonstrates the information obtained in the form of a distance text called Theory of Career Guidance.

Keywords

Distance learning, Distance text, Theories of Career Guidance

Obsah

1 Úvod.....	10
TEORETICKÁ ČÁST	
2 Cíl a metodika.....	12
3 Distanční vzdělávání jako jedna z forem studia.....	13
4 Prvotní představení distančního vzdělávání.....	14
5 Základní pojmy distančního vzdělávání.....	16
6 Výhody a nevýhody distančního vzdělávání.....	18
7 Základní principy distančního vzdělávání.....	20
8 Průběh distančního vzdělávání.....	21
9 Učitel a jeho role v distančním vzdělávání.....	23
10 Opory distančního studia.....	24
10.1 Typy studijních opor.....	25
11 Distanční text.....	28
11.1 Důležité vstupní informace pro autora distančního textu.....	28
11.2 Učební cíle.....	30
11.2.1 Typy učebních cílů.....	31
11.2.2 Vlastnosti učebních cílů.....	31
11.2.3 Formulace cílů.....	32
11.3 Stavební prvky studijního textu.....	32
11.3.1 Úvodní část.....	33
11.3.2 Výkladová část.....	33
11.3.3 Závěrečná část.....	34
11.4 Jakým způsobem udržet pozornost čtenářů?.....	36
11.5 Motivace studujících a jejich aktivizace.....	36

11.6 Grafické zpracování distančního textu.....	38
11.6.1 Vzhled stránky.....	39
11.6.2 Grafická úprava textu.....	40

PRAKTICKÁ ČÁST

12 Distanční text na téma kariérového poradenství.....	41
13 Závěr.....	67
14 Seznam použitých zdrojů.....	68
15 Seznam obrázků.....	71

Úvod

Tato bakalářská práce se zaměřuje na teoretickou a praktickou tvorbu distančního textu, jakožto studijní opory pro distanční vzdělávání. Forem školního vzdělávání je v dnešní době mnoho a prezenční studium již dávno není jedinou možností. Každý z nás jistě zaznamenal nedávnou pandemii a šíření COVID – 19, který všem zprostředkoval mnohé neblahé zkušenosti. Pokud pomineme zdravotní stránku věci, tato pandemie značně zneprůjemnila náš každodenní život, a to samozřejmě ovlivnilo jak docházení do práce, tak i do škol. Ty se musely rychle přizpůsobit a vytvořit efektivní způsob náhrady prezenčního studia. Distanční vzdělávání v této době samozřejmě již existovalo, ale jako jeden z mála přínosů, které pandemie přinesla, můžeme zmínit právě rozšíření povědomí o distančním vzdělávání, ale také nutnost rychlého zorientování se v náležitostech, které distanční vzdělávání vyžaduje. Spousta z nás, a já jsem toho zářným příkladem, není moc technicky zdatných. Náhlá změna však vyžadovala již zmíněnou rychlou orientaci a naběhnutí na každodenní používání počítače ke studiu a mnohem větší dávku samostatné přípravy. Mnoho z nás si také uvědomilo, že distanční vzdělávání přináší možnost studia i těm, kteří do teď z různých důvodů studovat nemohli, nebo se jednoduše báli, jak skloubit svůj, již tak nabitý týden, či měsíc, ještě se studiem. V momentě, kdy se distanční vzdělávání stalo nejen reálným, ale také možným a efektivním, i přesto, že samozřejmě své nevýhody má, lidé si mohli uvědomit, že přece jen existuje školinka v jejich dni, kde by se mohli věnovat samostudiu. Řada lidí kolem mě se také zalekla, zda i nadále najdou uplatnění ve svém oboru, který je ryze prezenční a začali se zamýšlet nad dalšími možnostmi vzdělávání se, a to i v pokročilejším věku.

Co to tedy je distanční vzdělávání, jaké studijní opory využívá, a jak vypadá distanční text, na to se v této bakalářské práci společně podíváme. Zmíněny tedy budou základní pojmy distančního vzdělávání, jeho výhody a nevýhody, základní principy, jeho průběh a využívané studijní opory se zaměřením především na distanční text. U něj si popíšeme, jak by měl vypadat, jaká je jeho struktura, co by v něm nemělo chybět, aby byl odlišen obyčejný studijní text od textu distančního, a jaké otázky by si měl odpovědět samotný autor textu.

V praktické části pak uvidíme konkrétní distanční text zaměřený na teorie kariérového poradenství, kde si skrze představení tří teorií ukážeme, jak takový text vypadá a čtenář si bude moci zažít samotnou práci s distančním textem, jakožto důležitou studijní oporou distančního vzdělávání.

TEORETICKÁ ČÁST

Cíl a metodika

Cílem této bakalářské práce bylo vymezit pojem distančního vzdělávání a zaměřit se především na způsob tvorby distančního textu. V praktické části pak vytvořit konkrétní distanční text sestavený na základě jeho nastudovaných parametrů a zaměřit ho na téma kariérového poradenství.

Práce je rozdělena na dvě části, a to na teoretickou a praktickou. Po prostudování dostupných zdrojů došlo k vymezení základních pojmů, principů a studijních opor vztahujících se k distančnímu vzdělávání. V praktické části pak došlo ke zpracování konkrétního distančního textu na základě nastudovaných pravidel jeho tvorby, a to na téma teorií kariérového poradenství.

Distanční vzdělávání jako jedna z forem studia

Podle Bednařkové (2006, s. 47) didaktická forma vyjadřuje vnější organizační uspořádání (způsob uspořádání) didaktického procesu z hlediska času, prostoru a vztahu jednotlivých studujících, ale rovněž i uspořádání celého systému vzdělávání. Pokud se zaměříme na formy školního vzdělávání, nabízí se nám formy jako prezenční studium, dálkové, distanční, kombinované, nebo taky večerní a externí studium. V této práci se však zaměříme na studium distanční.

Prvotní představení distančního vzdělávání

Pro distanční studium používáme zkratku **DiS** (popřípadě DiV – distanční vzdělávání), malé „i“ nám pomáhá vyhnout se záměně s „dálkovým vzděláváním“, které se od distančního vzdělávání značně liší.

Dle Národního centra distančního vzdělávání, distanční vzdělávání definujeme takto: „Distanční vzdělávání je **multimediální forma řízeného samostatného studia**, které je koordinováno vzdělávací institucí a v němž jsou vyučující, resp. konzultanti (tutoři) v průběhu vzdělávání trvale nebo převážně fyzicky odděleni od vzdělávaných. **Multimediálnost** zde znamená využití všech dostupných a účelných didaktických prvků a technických prostředků, kterými lze prezentovat učivo, komunikovat se studujícími, provádět průběžné hodnocení studijních pokroků a případně také hodnotit závěrečné výsledky studia. Aktuální a efektivní technologickou podporou distančního studia je metoda **eLearning**.“ (Zlámalová, 2008, s. 17). Vidíme, že důležitým prvkem distančního vzdělávání je právě multimediálnost, která přispívá k správnému a efektivnějšímu porozumění vzdělávacího obsahu, díky využití vícero smyslů. Také rychlost šíření a vysoká dostupnost (skrže počítač, telefon, email, videozáznam a další) dovoluji neomezený kontakt se vzdělavateli a zároveň jsou schopny ho plně nahradit (Průcha, 2003, s. 43). Anderson a Elloumi také uvádí, že „distanční vzdělávání je disciplína, která zahrnuje znalosti a praxi pedagogiky, psychologie a sociologie, ekonomie a obchodu, výroby a technologie“ (2004, s. xiv).

Účastníkem distančního vzdělávání může být ten, který je schopen **samostudia** na určité úrovni. Obecně to může být každý, v praxi to však bývají často dospělé osoby (Průcha, 2003, s. 41; Zlámalová, 2008, s. 17). Toto samostudium probíhá na základě **studijních opor** (kompletních studijních materiálů) poskytnutých vzdělávací institucí, které se liší od běžných studijních materiálů svou promyšlenou metodičností (Zlámalová, 2008, s. 18). Obsahují nejen to, co má studující znát, ale popisují i jak to má dělat (Bakešová, Koudelka, Křest'an, 2003, s. 15). Studijní texty jsou často tištěné nebo elektronické a jsou sestavovány podle principů psaní distančních textů, kterým se budeme věnovat později. Cílem distančního vzdělávání je tedy umožnit plnohodnotné, řízené samostatné studium, a to pro krátké kurzy až po graduální

studijní programy (Průcha, Míka, 2000, s. 3; Zlámalová, 2008, s. 18). Kvalita studijních materiálů je ve velké míře závislá na jejich didaktickým zpracováním, a to právě proto, že nahrazují prezenční kontakt vyučujícího a studujícího. I přes to by nemělo být opomínáno průběžné tutorování a poradenství (Eger, Dvořáková, 2003, s. 4).

Při zprostředkování distančního vzdělávání jsou velké nároky kladeny také na **vzdělávací instituci**, kdy hlavním objektem procesu je studující, ale hlavním subjektem je právě vzdělávací instituce (Průcha, 2003, s.41). Podle Zlámalové (2008, s. 19) musí být instituce:

- > široce informovaná o principech distančního vzdělávání a být schopná sestavit studijní program podle potřeb studujících
- > schopna rozeslat studijní materiály pro každý studijní modul
- > schopna organizace a kompletního servisu pro studující v případě setkání (např. tutoriál)
- > schopna vedení databází studujících, tutorů a další administrativy
- > schopna vytvořit studijní návod a průvodce studiem

Největší výhodou distančního studia je tady fakt, že umožňuje získání nových vědomostí a dovedností těm, kteří se z různých důvodů (osobních, zdravotních, sociálních, finančních aj.) nemohli účastnit prezenční formy studia, ale i přes to mají dostatečnou motivaci k samostatnému studiu. Našli tedy alternativu k prezenčnímu studiu. (Egar, Dvořáková, 2003, s. 5).

Základní pojmy distančního vzdělávání

Pro lepší pochopení distančního vzdělávání pro nás bude nutné seznámit se s pojmy, které tuto formu studia specifikují. Již jsme narazili na pojmy jako: multimediálnost, samostudium či studijní opora. Jsou však taky další, které si nyní upřesníme.

Celoživotní vzdělávání – popisuje vzdělání člověka v průběhu jeho celého života a zahrnuje především systém formálního vzdělávání, od mateřské školy po univerzitu (Zlámalová, 2008, s. 27)

Další vzdělávání dospělých – vzdělávání v průběhu ekonomicky produktivního věku člověka až po organizované vzdělávání seniorů (Zlámalová, 2008, s. 27)

eLearning – z angličtiny můžeme přeložit jako „elektronické učení/vzdělávání“, označuje různé druhy učení podporované počítačem, z pravidla za využití moderních technologických prostředků (Průcha, Walterová, Mareš, 2003, s. 57), podle Kopeckého (Rohlíková, Vejvodová, 2012, s. 182) je eLearning v podstatě „jakékoli využívání elektronických materiálních a didaktických prostředků k efektivnímu dosažení vzdělávacího cíle“

Blended learning – jedná se o kombinaci prezenční výuky za doprovodu eLearningu, který se dá využít při běžných hodinách či v domácí přípravě (Kopecký, 2006)

CBT (computer-based training) – pod touto zkratkou rozumíme vzdělávání podporované počítači využívané v počátcích elektronického vzdělávání, rozšiřováno bylo skrze CD-ROM a studující komunikovali telefonem, poštou a později emailem (Rohlíková, Vejvodová, 2012, s. 186)

LMS (learning management system) – řeší organizaci výuky v rámci eLearningu, základní funkce LMS je získávání, ukládání, kategorizace, distribuce a propagace výukových kurzů, testování, hodnocení a správa studijních materiálů (Rohlíková, Vejvodová, 2012, s. 188)

Řízené samostudium – studium, při kterém je kladen důraz na autonomii studenta za pedagogické podpory učitele, tento systém ovlivňuje postup a částečně i tempo studenta (mohou být termíny splnění úkolů) (Rohlíková, Vejvodová, 2012, s. 190)

Tutor – pedagogický pracovník vzdělávací instituce, pomáhá při studijních obtížích, ale nevyučuje, vede průběžné konzultace se studujícími a hodnotí průběžné práce,

může monitorovat studijní pokroky skupiny a informovat vzdělávací instituci o různých nedostacích, je nejbližší pomocník studujícího a vede tutoriály (Zlámalová, 2008, s. 28)

Tutoriál – jedná se o prezenční setkání studujících s tutorem, na tutoriálu se nevyučuje, ale konzultuje studované učivo, či trénuje získaná dovednost (Zlámalová, 2008, s. 29)

Administrátor – zařizuje a organizuje tutoriály, či jiná prezenční setkání, komunikuje se studujícími, vede evidence o zpracovaných a ohodnocených písemných pracích, zkouškách, studujících, autorech a tutorech (Zlámalová, 2008, s. 29)

Studijní modul – představuje výukovou jednotku, většinou představuje studijní látku jednoho předmětu v rozsahu požadovaném pro daný typ studia (Zlámalová, 2008, s. 29)

Studijní kurz – moduly z různých předmětů, seřazeny tak, aby pomohly dosáhnout požadované kvalifikace, kurz bývá zakončen zkouškou a udělením certifikátu (Zlámalová, 2008, s. 29)

Studijní program – akreditovaný souhrn předmětů pro studium graduálního studia ukončeného diplomem, souběžně existující program prezenčního studia je totožný svým obsahem i rozsahem, rozdíl je ve vzdělávací technologii a délce studia (Zlámalová, 2008, s. 30)

Výukový balík – soubor všech studijních opor, které vzdělávací instituce poskytne studujícím, a které studující potřebují ke studiu, jedná se o studijní texty, audio nahrávky, video nahrávky, průvodce studiem, studijní návod a další (Zlámalová, 2008, s. 30)

Závěrečná zkouška – ukončení studijního modulu, vzdělávací instituce volí formu zkoušky, například ústní zkoušení či test na PC, termíny a formu zkoušek by měl studující znát již od počátku studia (Zlámalová, 2008, s. 29)

Výhody a nevýhody distančního vzdělávání

Jak jsme již dříve zmiňovali, účastníkem distančního vzdělávání může být každý, kdo je schopen samostudia. S tím je spojena schopnost studujícího zůstat motivován a přibližovat se tak svému cíli. Ve spojitosti se samostudiem nás však může napadnout, že má své výhody, ale přirozeně také své nevýhody. Nad obojími se mnozí autoři zamýšleli.

Zlámalová (2008, s. 32) uvádí tyto výhody a nevýhody:

- + Ušetřený čas na dojíždění, který je možno využít pro studium
- + Studující si sám volí postup studia
- + Studující pracuje podle svého denního rytmu
- + Je nutné se více snažit, což vede k lepšímu pamatování
- + Tempo studujícího je ovlivněno jen jím samým, nikdo jiný ho „nezdržuje“
- Je náročné najít doma klid a prostor na učení, studující mohou mít problém se soustředit
- Může nastat nejistota, zda studující postupují správně, jelikož zde není přítomen vyučující, který by je mohl okamžitě opravit a nasměrovat
- Postup studujících může být pomalý, jelikož na ně „nic a nikdo“ netlačí
- Absence pedagoga, který je okamžitě schopen odpovědět na otázky studujícího
- Absence spolu-studujících, se kterými se můžu porovnat, ale především poradit

Další pozitiva a negativa zmiňuje také Průcha s Míkou (2000, s.7)

- + Místní a věková dostupnost vzdělávání
- + Studující jsou schopni pracovat při studiu
- + Distanční studium nabízí široké spektrum studijních programů či kurzů
- + Studující má četné možnosti získávání a distribuce studijních materiálů
- Cena studijních pomůcek (počítač)
- Izolovanost studujících
- Není zcela možné udržet „čistotu formy“, jelikož jsou nutná i občasná prezenční setkání (spousta oblastí se distančně studuje obtížně, např. hraní na hudební nástroj či týmová spolupráce)

Otázce výhod a nevýhod, konkrétně eLearningu, se věnuje také Eger a Dvořáková (2003, s. 10), k již zmíněným doplňme ještě:

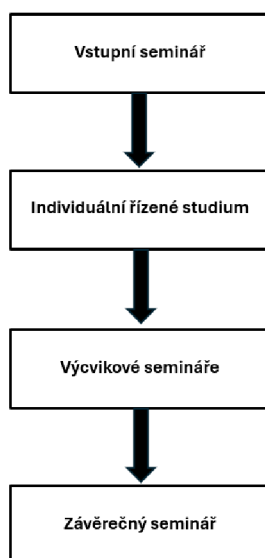
- + Jednoduchá modernizace je jeden z pozitivních aspektů DiV, potažmo eLearningu
- + Přístupnost studia je možná skrze každý počítač připojený do sítě a skrze prohlížeče umožňující vstup na různé studijní platformy
- Nutné je sehnat kvalifikovaný personál schopný užívat distančního vzdělávání

Základní principy distančního vzdělávání

Distanční vzdělávání, jakožto součást celoživotního vzdělávání, se snaží vycházet vstříc co nejširšímu obecnstvu, jejich zájmům a možnostem. Pokud je jeho systém vytvořen dobře, učiní vzdělání velmi přístupné. Tento systém se napojuje na evropský systém DiV a má své principy. Jedním z nich je **princip individualizace a flexibility**, kdy vzdělávání má pestré studijní možnosti, pružné sestavy kurzů, které se dají snadno měnit či aktualizovat. Dalším důležitým principem je již zmiňovaná **samostatnost**. Ta umožňuje individuální tempo při učení, což se stává obrovskou výhodou oproti frontální výuce. Pro zvýšení efektivity samostudia je nutné učivo správně didakticky zpracovat. Nezapomeňme také na **multimediálnost a podporu studujících**. Podpora studujících vychází především ze schopnosti informovat studující o jejich možnostech, motivovat je ke studiu a nabídnout klidně i psychologickou pomoc při potížích vyplývajících z jejich studia, či dokonce osobních problémů (Zlámalová, 2008, s. 21). Vejvodová a Rohlíková (2012, s. 152) dále zmiňují také **princip interaktivity**. Možnost zpětné vazby po zpracování menší dávky učiva, testy s okamžitým vyhodnocením a kontrolní otázky. Bakešová, Koudelka a Křest'an (2003, s. 17) taky poukazují na zásady, které je třeba splnit, aby distanční studium mohlo být úspěšné. Jednou z nich je disponibilnost kvalitními studijními oporami, které se orientují na studujícího, dostávají se k němu rychle, jsou vysoce interaktivní a činnost spojená s jejich tvorbou je dobře koordinována. Další zásadou distančního studia je otevřenost, nedbat na vzdálenost studujících a nestavět tak bariéry.

Průběh distančního vzdělávání

Obr. 1 – Průběh distančního vzdělávání

Zdroj: Mužík (1998, s. 118)

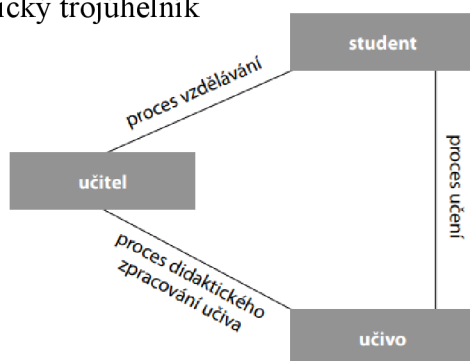
Na schématu podle Mužíka vidíme, jak by měl vypadat průběh distančního vzdělávání. Nejprve začneme **vstupním seminářem**, jehož účelem je představit obsah kurzu a taky organizaci a průběh celého vzdělávání. Pozornost by měla být kladena na vzdělávací techniky. Účelem vstupního semináře je dále posílení motivace studujících a podání jim návodu, jak reálně studovat učební texty. Vstupní seminář může ovlivnit celou vzdělávací akci a hodně záleží na ohlasu účastníků. **Individuálně řízené studium** je delší proces, při kterém by měl účastník pročíst studijní texty nejprve informativně, poté podrobněji, jejich studium by mělo probíhat po kapitolách. V další fázi studující řeší kontrolní úlohy a po jejich dokončení pokračuje k dalším kapitolám. Po tomto zpracování se účastník dostane k závěrečnému shrnutí a ke zkušebním úlohám, které mohou být zasílány lektorovi, který je hodnotí a komentuje. **Výcvikové semináře** jsou často organizovány pro studijní skupiny, jejichž složení umožňuje efektivní práci a komunikaci a jejich úkolem je vyhodnocení studijní práce účastníků, rekapitulace učební látky, její prohloubení a aplikaci v praxi. Záměr **závěrečného semináře** je shrnutí učební látky a případné zkoušky, ať už ústní, písemné či praktické. Obsahem závěrečného semináře může být také předávání diplomů či vyhodnocení efektivity studia (Mužík, 1998, s. 118-122).

Podobným způsobem popisuje průběh distančního vzdělávání také Průcha (2003, s. 43), který však individuálně řízené studium a po něm následující výcvikový seminář rozděluje na část **samostatné studium**, ve kterém dochází ke studiu materiálů, po něm následné **tutoriály**, které jsou zpravidla nepovinné, a na kterých dochází k hodnocení dosavadních výsledků studia s tutorem, dále na nich mohou probíhat diskuze, laboratorní či skupinové práce. Po tutoriálu následuje opět část **samostatného studia**, při kterém studující pokračují s učební látkou a případně zpracovávají zadanou práci.

Učitel a jeho role v distančním vzdělávání

I přes to, že to na první pohled není hned zřejmé, také distanční studium je didaktickým procesem, který vyjadřuje interakci mezi vzdělavatelem a studujícím. Tento proces je často vyobrazen pomocí didaktického trojúhelníku.

Obr. 2 – Didaktický trojúhelník

Zdroj: Jézégou, 1998

Didaktický trojúhelník vyobrazuje také třetí aspekt didaktického procesu, kterým je samotné učivo, v distančním vzdělávání tak klademe důraz především na vztah **student-učivo**, kde se ideálem stává student obklopený kvalitními materiály a technickým vybavením. Učitel se tedy v DiV dostává spíše do zákulisí a přijímá roli režiséra. Tato distanční pedagogická interakce má však také své zásady, aby mohla být považovaná za úspěšnou (Vejvodová, Rohlíková, 2012, s. 170-171). Autorky mezi tyto zásady uvádějí **princip aktivity** (nebát se iniciovat komunikaci a aktivně využívat možnosti komunikačních prostředků), **maximum rychlosti** (na dotazy odpovídat rychle, či pravidelně podle zvolených termínů), **maximum opatrnosti** (opatrně volit slova především v písemné komunikaci), **maximum zdvořilosti** (vyjadřovat se zdvořile a příjemně) a **maximum osobnosti** (využít svůj osobní humor a způsob vyjadřování, být autentickým), (Vejvodová, Rohlíková, 2012, s. 176).

Opory distančního studia

Studijní opory nebo materiály označují „veškeré studijní a informační zdroje, které jsou speciálně připravené a využívány v distančním vzdělávání“ (Bednařiková, 2007, s. 10).

Eger a Dvořáková (2003, s. 14) definují jako „materiály připravené speciálně pro řízené samostatné studium a veškeré aktivity vzdělávací instituce, jejichž cílem je nejen řídit, ale i umožnit a usnadnit samostatné studium distanční formou“. Studijní opora by měla být komplexní podpora studujících, tzv. studijní balíček. Ten studující obdrží na začátku studia spolu s informační příručkou – studijním průvodcem, který obsahuje klíčové informace k celému studiu (popřípadě modulu, či předmětu). Měl by obsahovat údaje o vzdělávací instituci, formě a organizaci studia, o kontaktních osobách, podmínkách studia, jeho průběhu a hodnocení. Dále by měl obsahovat zpracovaný studijní program, metodické pokyny ke studiu, přehled důležitých termínů, především termíny prezenčních setkání, tedy tutoriálů, a informovat by měl také o poradenských službách pro studující (Bednařiková, 2007, s. 11).

Studijní opora by tedy měla být co nejvíce orientovaná na studující, kteří jsou často zaměstnáni na plný pracovní úvazek, mohou mít rodinu a další sociální, kulturní, sportovní a společenské závazky a zájmy. Všechny tyto aktivity tak mohou značně limitovat možnosti studujících studovat, proto je důležité správně rozložit termíny studia, tak aby studující jasně věděli, kolik látky musí pojmout za týden, či jiný časový úsek, a studijní požadavky musí tomuto časovému úseku odpovídat. Také přesně určené termíny podporují plnění zadaných úkolů. Také to, že studující propásnou jeden, či dva termíny je samozřejmě možné a určitě to není důvod k ukončení studia (Zlámalová, 2008, s. 72).

Základ distančního vzdělávání je zkrátka studijní opora, ta musí téměř plně vynahradit výhody prezenčního studia, kdy se setkáváme s vyučujícím tváří v tvář, a ten může okamžitě reagovat na vzniklé problémy, které mohou během studia nastat. Studijní opory tedy musí plnit také několik pedagogických funkcí:

- **Informativní funkce:** ta spočívá v poskytování nových poznatků

- **Motivační funkci:** povzbuzení studujících vytrvat ve studiu průběžným hodnocením a poukazováním na problémy, které mohou nastat s návrhem jejich eliminace
- **Komunikativní funkci:** jelikož chybí přímý kontakt mezi vzdělavateli a účastníky distančního vzdělávání, studijní opora by měla vést „výukový rozhovor“ a aktivizovat studující kladením otázek
- **Řídící funkci:** zásah do učební činnosti a jejího průběhu a vytváření podmínek, které pomáhají studujícím vše zvládnout
- **Diagnostickou funkci:** založena na možnosti studujících sledovat vlastní pokrok a dílčí výsledky ve svém učení, k tomu napomáhá například shrnování problematiky
- **Kontrolní a hodnotící funkci:** příležitost k sebekontrolé a sebehodnocení, součástí jsou také úkoly zasílané k opravě tutorům, právě tyto práce slouží jako zpětná vazba, jak pro studující, tak pro organizátory a autory opor (Bednaříková, 2007, s. 11-12)

Typy distančních studijních opor

V distančním vzdělávání jsou různé typy studijních opor, jejich prvotní předpoklad kvality by měla být multimediálnost, interaktivita a praktická aplikace získaných znalostí, dovedností a návyků.

1.) Textové studijní opory

Jedná se o nejrozšířenější médium studijních opor, existuje mnoho možností, pokud jde o formát, grafiku, obrázky, barvy a vazby. Velkou výhodou je relativně levná výroba a nevýhodou zdlouhavá příprava, dále studující mohou považovat jiná média více „vzrušující“ než textové studijní opory. I přes to, zůstává platné, že čtení psaného tištěného textu je rychlé a umožňuje zapamatování si většího množství informací, dále je jednodušší s ním pracovat, jelikož umožňuje vpisování si vlastních poznámek a text si zvýrazňovat, či podtrhávat. Tištěné studijní texty jsou velmi přístupné, nevyžadují žádné speciální technické vybavení, což může být ušetření stresu pro mnoho dospělých, kteří s ním stále bojují. Jednou z výhod je také jednoduchá přenositelnost, která umožňuje studium také při cestování městskou hromadnou dopravou (i když to není ideální prostřední).

Textová opora může však mít také elektronickou podobu, ta je lehce distribuovatelná, je velmi rychle opravitelná. Elektronický text má možnost využití takzvaného hypertextu, který umožňuje otevření nových oken po kliknutí na text či obrázek v textu. Obrovskou výhodou je také možnost propojení elektronického textu například s audio či video sekvencí. Tímto studující využívají při studiu vícero smyslů, což umožňuje efektivnější studium (Zlámalová, 2008, s. 75-76).

2.) Počítač

Počítač umožňuje prezentovat informace, klást otázky, a především je schopen interakce s posluchačem. Jeho obrovskou výhodou je tedy interaktivita, rychlá a levná reprodukce a aktualizace softwarů a pro mnohé také větší zábavnost (Zlámalová, 2008, s. 77). Vývoj počítačů také vyřešil několik problémů distančního vzdělávání, jedním z nich je minimum komunikace s učiteli a mezi studenty, zvýšení možnosti zpětné vazby a výcvik intelektuálních a praktických dovedností (Eger, Dvořáková, 2003, s. 17). Negativem je zdlouhavá a drahá výroba, popřípadě nelibost využívání moderní technologie některými uživateli (Zlámalová, 2008, s. 77). Využití počítače se také stává podstatou eLearningu, který zkráceně můžeme definovat jako „elektronické učení/vzdělávání“ a označuje různé druhy učení podporovaného počítačem (Průcha, Walterová, 2004).

3.) Webové stránky

Webové stránky mohou také patřit k studijním oporám, obsahují informace o programu a organizaci studia, mohou nabízet doplňující studijní texty například ve formě odborných článků, slovníků odborné terminologie, či dalších odkazů na zajímavé stránky a informace na internetu (Eger, Dvořáková, 2003, s. 18).

4.) Online kurzy

Představují komplexní studijní materiály přístupné pomocí Internetu a zpracované pomocí speciálního softwaru (LMS). Skládá se ze dvou částí, část studijní a komunikační, která zahrnuje studijní texty, video a audio sekvence jako ilustrativní materiál, cvičení, testy, úkoly k odevzdání, terminologický slovník, seznam dostupné literatury a odkazy na kvalitní informace a kontakty na pedagogy. Druhá část je část administrativní a monitorující, přístupná pedagogům a administrátorům, umožňující

kontrolu a hodnocení úkolů a zpracování běžné administrativy pro distanční vzdělávání (Eger, Dvořáková, 2003, s. 18).

5.) Kompaktní disk (CD, DVD)

K využití tohoto média je zapotřebí počítač vybavený přehrávačem CD, slouží k přenášení obrazu i zvuku. Obsahují studijní texty, testy a celé studijní programy. Výhodou je vysoká interaktivita a také to, že CD disk pojme velké množství dat a je jednoduché je replikovat (Zlámalová, 2008, s.78).

6.) Audiovizuální studijní opory

Jednou z dnes již velmi málo používaných médií byla audiokazeta, která se využívala především v předmětech, ve kterých hraje sluchový obsah důležitou roli, jako jsou například jazyky, či studium hudby. Ty umožňovaly studium například při cestě autem, či při chůzi. Pro prezentaci dovedností nebo procesů s vizuálním elementem se pak používaly také videokazety (Zlámalová, 2008, s. 77).

7.) Rozhlasové a televizní vysílání

Stejně jako video a audio kazety, také rozhlasové a televizní vysílání jsou jedna z forem studijních opor, která však v dnešní době již nenacházejí aktivní využití. V minulosti byly tradičně využívány v některých zemích, nikoli však v České republice. Nabízejí však možnost využití pořadů určených pro širokou veřejnost jako vzdělávací médium (Eger, Dvořáková, 2003, s. 16-17).

8.) Tutor, administrátor a organizátor studia

Pokud se na pojem studijní opora podíváme v širším slova smyslu, jedná se o všechna opatření, která vzdělávací instituce nabízí, a v tom případě je oporu také samotný tutor, který je studujícím k dispozici pro každý předmět. Další oporou je také administrátor a organizátor studia. Ten organizuje harmonogram studia, tutoriály, termíny zkoušek, kontroluje také vydání výukových balíčků a dalších podkladů (Zlámalová, 2008, s. 78).

Distanční text

Stěžejní studijní oporou distančního vzdělávání nadále zůstávají studijní distanční texty. Jedná se o „tištěné studijní materiály metodicky (didakticky, resp. pedagogicko psychologicky) a graficky speciálně zpracované tak, aby v maximální míře usnadňovaly samostatné studium a umožňovaly tzv. řízené sebevzdělávání.“

(Bednaříková, 2007, s. 12)

Distanční text nese v distančním vzdělávání privilegované postavení, důkazem je výzkum realizovaný v 90. letech Národním centrem distančního vzdělávání ve Francii, který potvrdil, že více než 95 % dotazovaných studujících vyžaduje tištěný studijní text, který odpovídá obsahem i rozsahem tomu, co bude vyžadováno při závěrečných zkouškách. Tento text může být distribuován také elektronicky, důležitým aspektem však je, že text studující bude moct vytisknout (Bednaříková, 2007, s.12). Hlavním úkolem distančního textu je kvalitním způsobem nahradit prezenční výuku. Právě proto, že výuka tzv. „face to face“ umožňuje vzdělavateli a vzdělávaným vše na místě vysvětlit, objasnit, odpovídat na dotazy a patřičně reagovat na různé podněty, musí být distanční text koncipován tak, aby byl **sebeinstruktážní**, aby u čtenářů zbudil zájem o studovanou látku a byl dostatečně aktivizující, nabízel zpětnou vazbu a motivaci. Dále musí text být **přehledný, přiměřeně obsáhlý a strukturovaný**, aby učení mohlo být zajímavé a atraktivní a umožňovalo soustavné studium. Aby distanční text splnil tyto požadavky, musí nabízet především nástroje, které umožní poznatky lépe vnímat, zpracovávat, fixovat a také procvičovat, opakovat a aplikovat. Jeho základem musí také být didaktické propracování, které vytváří systém kroků, které studujícího usměřují, vedou k cíli a regulují jeho samostudium. Vše, co se naučí, si dále musí procvičit a promyslet tak, aby byl schopen znalosti uplatnit v praxi. Vedle metodického propracování distančního textu nesmí také chybět promyšlená grafická úprava, která studujícím také pomůže přiblížit studovanou látku distančního textu (Bednaříková, 2007, s. 14-15).

Důležité vstupní informace pro autora distančního textu

Aby mohl být studijní text pro distanční studium kvalitní, měl by autor znát odpovědi na tyto otázky vážící se na adresáty textu. Odpovědi na tyto otázky by měl autor obdržet od zadavatele.

- 1.) Pro koho je text určen?
  - autor by měl vědět, na koho je text cílen, aby jej mohl tzv. „šít na míru“
- 2.) Jaké jsou vzdělanostní předpoklady adresátů?
  - ty ovlivňují úroveň obtížnosti textu
- 3.) Kterými předchozími znalostmi a dovednostmi studující o daném tématu již disponují?
  - pro autora je důležité vědět, zdali mají studující základy předmětu z předchozího studia
- 4.) Které očekávané výstupní znalosti, dovednosti a kompetence by mělo studium učiva přinést?
  - usměrňuje autora při vytyčování cílů a ovlivňuje profil absolventa
- 5.) Součástí jakých dalších modulů bude požadované téma?
  - pokud je téma součástí jiné studijní opory, může se autor tohoto textu soustředit více na další témata a případně odkázat studujícího na jinou oporu
- 6.) Jaký by měl být rozsah textu?
  - autor by měl znát, kolikastránkový rozsah zadavatel vyžaduje, aby věděl, do jak velké hloubky má s jednotlivými tématy jít
- 7.) Jaké technické požadavky jsou součástí autorské práce?
  - tyto informace by měl autor opět získat od zadavatele, upřesňují například formát a písmo textu, jak přesně naložit s grafickými aspekty textu a další
- 8.) Bude text předložen k jazykové korektuře?
  - je nutné pro autora vědět, zdali za jazykovou správnost ručí sám, nebo text bude předán odborníkovi ke korektuře po autorově zpracování
- 9.) Kdy je termín pro odevzdání textu?
  - termín odevzdání může být strašák pro mnohé autory, při nedodržení termínu může dojít k penalizaci, pokud má autor možnost termín ovlivnit, měl by uvést dvojnásobek času, který běžně potřebuje (Bednaříková, 2007, s. 18-19)

Učební cíle

Další důležitá otázka, kterou by si každý autor distančního textu měl položit je „Čeho studující docílí po přečtení/naučení tohoto textu?“ Cíle totiž plní usměrňující a motivující roli v procesu samostudia. Definují, čeho má být během studia docíleno, slouží jako podklad pro zjišťování a hodnocení výsledků učení a ovlivňují učební činnost studujících. „Učebním (studijním) cílem je tedy myšleno jasné formulování toho, co bude studující (účastník vzdělávání) po nastudování příslušného studijního materiálu (příslušné kapitoly, lekce, části) umět, znát, co bude schopen dělat.“ (Bednaříková, 2007, s. 26)

Učební cíl by tedy měl vycházet a **vyjadřovat potřeby účastníků vzdělávání**. Právě proto je nutné, aby si autor položil následující otázky (Bednaříková, 2007, s. 26):

- Co potřebují nebo nepotřebují vědět nebo znát studující mého textu?
- Které obsahy jsou pro studující důležité?
- Čeho bude vhodnější se vzdát (co patří do prezenční formy studia)?
- Kterými znalostmi a dovednostmi musí studující disponovat, aby byli schopni vykonat předepsanou zkoušku, zvládnout výstupní test, demonstrovat či aplikovat získané znalosti prakticky?

Autor by tedy neměl vycházet z toho, co považuje za důležité on, ale z toho, co budou potřebovat studující. Poté „by měly být cíle přesně vymezeny tak, aby bylo možné identifikovat získané výstupní vědomosti a dovednosti, včetně podmínek a norem výkonu“ (Bednaříková, 2007, s. 27).

Typy učebních cílů

Cíle členíme na (Bednaříková, 2007, s. 28):

Poznávací (kognitivní) – jde o získání či rozšíření vědomostí

Postojové (afektivní) – působí na emocionální stránku osobnosti, jsou zaměřené na hodnoty

Výcvikové, dovednostní (psychomotorické) – zaměřují se na praktický výkon či činnost a většinou přesahují možnosti studijního textu, vyžadují buď podporu audiovizuálními oporami, či prezenční setkání

Vlastnosti učebních cílů

Jedna z vlastností správně formulovaných cílů je fakt, že jsou zaměřeny na potřeby čtenáře, existují však i další vlastnosti, které popisují jejich vhodnost.

1. Komplexnost

Tato vlastnost popisuje fakt, že učební (studijní) cíl by měl zahrnovat jak změnu kognitivní, tak změnu afektivní a psychomotorickou. Toho může být náročné dosáhnout pouze za pomoci studijního textu, který spíše koreluje s cíli kognitivními a afektivními.

2. Konzistentnost

Obst (2006, s. 39) popisuje konzistentnost (soudržnost) jako propojení cílů, jedná se o podřízenost nižších cílů cílům vyšším a závislost dosažení vyšších cílů na dosažení těch nižších.

3. Kontrolovatelnost

Tato vlastnost vyjadřuje výkony studujících v určitých etapách svého studia. Tyto cíle by měly popisovat požadovaný výkon za pomoci aktivního slovesa ve spojení s předmětem činnosti, dále podmínky, za jakých má být cíle dosaženo (např. za pomoci určitých pomůcek) a normu výkonu, to znamená v jakém rozsahu, za jak dlouho apod.

4. Přiměřenost

Cíle volíme tak, aby byly náročné, ale splnitelné. Pokud jsou cíle málo náročné, studující může ztratit motivaci, pokud jsou příliš náročné, mohou být demotivující.

5. Jednoznačnost

Formulace nemá připouštět více možných výkladů (Rohlíková, Vejvodová, 2012, s. 205)

Formulace cílů

Jak již bylo zmíněno, formulace cílů vyplývá z užití tzv. **aktivních sloves**. Ty se odvíjejí od cílových kategorií, které souvisí s tím, zdali má být výsledkem **znalost**, na tu se váží slovesa jako *vyjmenovat*, *definovat*, *popsat*, nebo pokud je výsledkem **porozumění**, můžeme použít slovesa *vysvětlit*, *objasnit*, *opravit*. Zdali se jedná o **aplikaci**, můžeme použít *aplikovat*, *demonstrovat*, *interpretovat*, při **analýze** zase *analyzovat*, *provést rozbor*, *specifikovat*, při **hodnotícím posouzení** zase *argumentovat*, *obhájit*, *ocenit* a nakonec při **syntéze a tvorbě** slovesa jako *vytvořit*, *naplánovat*, *zorganizovat*.

Vždy je třeba dát si pozor, aby bylo zvoleno správné sloveso, jelikož nevhodné užití může vést k nejednoznačnosti. Například pokud použijeme sloveso „*bude umět*“, nevíme, zdali jde o zapamatování si, porozumění či aplikaci dané znalosti. Dále by cíle měly odpovídat skutečnosti, co se studující opravdu může skrze text naučit, nikdy bychom neměli slibovat to, co není v možnostech textu a čtenáře (Bednaříková, 2007, s. 30-37).

Stavební prvky studijního textu

Každý studijní text, který připravujeme pro distanční vzdělávání, by měl obsahovat **úvodní část, výkladovou část a část závěrečnou**. Tyto části se liší náplní a zaměřením. Dále každá z nich nese prvky definující danou část, které pomáhají vytvářet souvislý distanční text (Bednaříková, 2007, s. 40).

Úvodní část

Titulní list – ten zahrnuje jméno autora a výstižný název studijního textu

Obsah – ten by měl zahrnovat vše, co usnadní studujícím orientaci v textu, přehled kapitol, podkapitol, shrnutí a dalších příloh s uvedením čísla stránek

Úvod – nám dává znát, pro koho je text určen, jaký je jeho cíl, jaké jsou potřebné vstupní znalosti studujícího a jaké by měly být jeho znalosti po prostudování textu, někdy může být součástí úvodu také vstupní test, důležitou součástí jsou ale pokyny, jak s textem pracovat, popis cvičení, které v textu budou a jaký význam mají topografické nástroje, dává nám také znát čas, který si potřebujeme vymezit k prostudování daných částí, úvod může také poskytovat různé rady, doporučení a motivovat studujícího

Přehled symbolů – představuje vysvětlení významu grafického znázornění a jednotlivých ikon

Výkladová část

Učební cíle – formulované jasně a konkrétně za pomoci aktivních sloves, zaměřené na výstupní znalosti studujících

Průvodce studiem – tvoří pasáže v textu, ve kterých se autor snaží navázat kontakt se studujícími, čímž kompenzuje kontakt s pedagogem a dalšími studujícími ve vzdělávacím prostředí, snaží se vzbudit zájem o studium, upozorňuje na možná úskalí, radí, povzbuzuje, chválí, motivuje, autor by se měl snažit být upřímný a empatický a poukazovat na důležitost studované látky, vybízet k vytrvalosti a důslednosti, doporučuje oddech nebo pauzu, sděluje vlastní zážitky a postřehy

Uvedení do problematiky – krátké a stručné přiblížení tématu, nastínění hlavní problematiky

Učivo – samotná látka strukturovaná do kapitol a podkapitol, ty by měly dále být strukturovány nejvýše do tří úrovní nadpisů, jejich názvy mají studujícím poskytovat přehled o studované části a měla by mít takový rozsah, aby odpovídala jednomu průměrnému sezení studujícího, samotný text by měl být popsán jasně, přehledně a srozumitelně

Příklady, případy – doplňují výklad v teoretických pasážích, aplikují teorii na praxi

Případové studie – zjednodušené případy ze skutečnosti

Cvičení – procvičují dané pasáže textu formou přiřazování, doplňování, tajenek či kvízů, mají přinášet úspěch

Otázky – mohou být kontrolní, autokorektivní, problémové a řečnické

Úkoly – aktivity související s praxí

Testy – mohou být otevřené, uzavřené, přiřazovací a další, je nutné přesné zadání a závěrečné vyhodnocení úspěšnosti

Shrnutí – nejpodstatnější informace teorie popsané v textu

Pojmy k zapamatování – zaznamenávají základní pojmy, důležité termíny, důležitá jména

Doplňující literatura – další odborná literatura a studijní zdroje k tématu

POTy – eseje, úvahy, recenze, hodnocení, projekty zpracované studujícími a předány tutorovi k hodnocení a opravě

Části pro zájemce – atraktivní informace, novinky, perličky, jedná se o nepovinný text

Obrázky, grafy, schémata, tabulky – musí být vhodně zařazeny, tak aby oživovaly a zpřehledňovaly text

Závěrečná část

Závěr – obsahuje krátké a výstižné shrnutí, uzavírá celý text, může být nahrazen obsáhlejší pasáží průvodce studiem, čtenář v něm ocení autentičnost autora, pochvalu studujících a případnou motivaci do dalšího studia

Použitá literatura – seznam použité literatury je povinnou součástí každého studijního textu, měl by zahrnovat každý zdroj, který byl při sepsání distančního textu použit, citování literatury by mělo odpovídat příslušné normě, u zahraničních zdrojů se doporučuje uvedení také ISBN čísla (International Standard Book Number)

Klíč – jedná se o výsledky jednotlivých úkolů, otázek, testů, cvičení, které by se měly objevit buď na konci každé kapitoly, nebo v závěru celého studijního textu, slouží jako primární zpětná vazba k rychlému ověření znalostí studujících

Rejstřík – pokud je studijní opora obsáhlejší či odbornější, je rejstřík vítán, jelikož usnadňuje vyhledávání konkrétních informací v textu, častokrát si na něj autor netroufne sám, a proto je odkázán na spolupráci s odborníkem

Glosář – neboli slovníček je vítáný u terminologicky náročných textů, je často označován jako slovníček pojmů, jedná se o abecedně uspořádaný stručný seznam klíčových pojmů, které jsou krátce vysvětleny, pokud každá kapitola v distančním textu obsahuje dobré shrnutí a klíčové pojmy, či pojmy k zapamatování, není nutné glosář do závěru zahrnovat

Přílohová část – zahrnuje seznamy, ukázky, soupisy, články, reportáže, vzorové předlohy a další přílohy

Seznam zkratk – soupis a vysvětlení zkratk použitých v textu

Profil autora – stručné informace o autorovi distančního textu, jedná se o nepovinnou část

(Bednaříková, 2007, s. 40-50)

Jakým způsobem udržet pozornost čtenářů?

Co je jistě zřejmé, je fakt, že hlavním záměrem distančního studijního textu, je vzdělání se v určité oblasti. Ať už jsou důvody studujících pro volbu distančního studia jakékoliv, jistě to není vyhnout se kontaktu s pedagogem a spolustudujícími. Chybějící kontakt však může být jednou z nevýhod distančního textu, proto je nutné udat textu **dialogový charakter**. Jedná se o styl, kdy autor neustále navazuje kontakt se čtenáři, oslovuje je, polemizuje s nimi, využívá jejich vlastní zkušenosti a představy. Odvíjí se to čistě od schopnosti autora, jak moc bude schopen navázat vztah s čtenáři. To není jednoduchý úkol, ale studující si toho ve výsledku velmi cení, jelikož se tento autorův přístup podepisuje na schopnosti textu čtenáře upoutat a motivovat. Je tedy nutné mít na paměti, že text nemá být fádní a určený pouze k memorování, ale má být poutavý, objektivní a interaktivní (Bednaříková, 2007, s. 53).
Hlavní zásady pro navázání dialogu se čtenáři podle Bednaříkové (2007, s. 53):

- Zvolme přátelský osobní styl, využijeme schéma „já“ a „vy“ namísto „my“ a „se“
- Nepoužívejme komplikovaný jazyk vědy, ale snažme se co nejvíce využívat běžnou „lidskou řeč“ a případné odborné termíny vysvětleme
- Pokusme se o neformální přístup a styl, který může čtenáře pozitivně překvapit dobrou radou, postřehem či přáním

Motivace studujících a jejich aktivizace

Aby byli studující ochotni věnovat studiu dostatek času a pozornosti, aby je předmět a téma zaujal a aby měli celkově chuť studovat, je nutné studující motivovat. V prezenčním studiu hraje důležitou roli pro motivaci vyučující, který může motivovat svou osobností a zápletem pro daný obor, v distančním vzdělávání to však může být trochu komplikovanější (Bednaříková, 2007, s. 57). Podle Bočkové (1995, s. 10) se působení vzdělavatele objevuje i ve studijní opoře a má podobu „pedagogických impulzů“, které na dálku řídí učební proces studujících. Autor, který vstupuje do textu má tedy významnou roli, vedle toho také: cíle, obsahy učiva na začátku kapitol, shrnutí, autokorektivní cvičení a další aktivity, které vybízejí k čtenáře k činnosti. Důležité jsou také výsledky testů a dalších aktivit v klíči a návody na vlastní hodnocení. „Motivaci v distančním studiu umocňuje vše, co u studujících zvyšuje

pocit zodpovědnosti za výsledky studia“ (Bednařiková, 2007, s. 57). Podle Kalhouse a Obsta (2002, s. 368) vnitřní motivaci dále zvyšuje to, když učivo odpovídá zájmům studujících a jeho prezentace je aktivizující, vede k pochopení problému a k praktickému využití poznatků. Zdroje aktivizace jsou pro distanční text klíčové, jelikož studujícím pomáhají strávit učivo, zpracovat ho, ověřit si, zda látce skutečně porozuměli, zda naplnili stanovené cíle a také uložit ho do dlouhodobé paměti. Studující se tedy neobejde bez neustálé zpětné vazby za užití různých typů otázek, cvičení, testů, úkolů apod. Ke každé z těchto aktivit musí studující vždy obdržet přesné instrukce (Bednařiková, 2007, s. 68).

Mezi aktivizační prvky patří:

1. Otázky

Napomáhají udržet pozornost, upevnit nabyté znalosti a poskytnout kontrolu průběhu studia. Nejčastěji je dělíme na **otázky kontrolní** (krátké, jednoduché otázky uvnitř textu nebo na konci kapitoly, slouží k rychlé kontrole, co si již studující pamatuje, nikoli ke kontrole porozumění), **otázky autokorektivní** (kontrolují nejen zapamatování faktů, ale také zda látce porozuměli), **otázky k zamyšlení** (správnou odpověď na tuto otázku musí studující většinou najít sám na základně porozumění, může přesahovat obsahový rámec studijní opory) a **řečnické otázky** (otázky, které nevyžadují odpověď, mívají charakter apelu či výzvy (Bednařiková, 2007, s. 68-72).

2. Cvičení

Úkoly cvičení jsou různé, slouží k prohloubení nebo ověření znalostí, transfer znalostí do jiné oblasti, utřídění a upřesnění poznatků, pomáhají fixaci. Reálně se může jednat o různá přiřazování, doplňování, kombinování, tajenky, kvízy, výběr správné odpovědi, vyhledávání chybných údajů, seřazení kroků postupu, odpovědi ano-ne a další (Bednařiková, 2007, s. 72-73).

3. Testy, testové úlohy

Používáme je jako prostředek systematického zjišťování výsledků výuky a učení studujících. Testy je vhodné použít, jak na začátku distančního textu (jako vstupní testy), ale i na závěr. Na rozdíl od cvičení, se učivo testy již nepochvíčuje, ale ověřuje. Testů a testových úloh existují různé druhy, například otevřené široké úlohy, otevřené

úlohy se stručnou odpovědí, uzavřené dichotomické úlohy, uzavřené úlohy s výběrem odpovědí, uzavřené úlohy přiřazovací, uzavřené úlohy uspořadací, didaktický test, a další (Bednaříková, 2007, s. 73-82).

4. Případové studie

Jedná se o zjednodušené zpracování případů ze skutečnosti nebo fiktivních případů, které se opírají o reálné situace. Případová studie umožňuje studujícím lépe se seznámit s praxí za užití konkrétní situace z praxe. Slouží k prokázání principů (ilustrativní přístup) nebo si čtenáři skrze reálnou situaci odvodí významné body, které je dovedou ke stanovení principů (přístup ze zkušenosti) (Bednaříková, 2007, s. 82-83).

5. Úkoly

Mají aplikační charakter, představují jakoukoliv dílčí práci, kterou mají studující udělat. Poskytují prvky praxe, proto pomáhají kontrolovat míru zvládnutí studované problematiky. Může se jednat o různé způsoby vybavování si poznatků, formulace vlastními slovy, aplikace učiva na příkladech, vytváření vlastních příkladů, srovnávání, hodnocení myšlenek, reflektování myšlenek na základě vlastní zkušenosti, zastávání jiných rolí, vedení rozhovoru, diskuze a další. Specifikem pro distanční vzdělávání jsou pak **korespondenční úkoly**. Jsou to samostatné úkoly, které se váží k probíranému učivu, při kterých mají studující dostatečný prostor pro samostudium, seberealizaci a vlastní iniciativu. Tyto úkoly jsou pak posílány tutorovi k opravě a jsou tedy označeny jako POT (práce opravované tutorem) (Bednaříková, 2007, s. 83-85).

6. Příklady

Slouží k ilustraci, doplnění výkladu a aplikují teorii na praxi. Fungují především díky asociacím, kdy se studujícím lépe a rychleji vybavují nabyté vědomosti (Bednaříková, 2007, s. 86).

Grafické zpracování distančního textu

Jelikož distanční materiály nahrazují školní klima a atmosféru, musí být i jejich grafické úpravy a ilustrace pečlivě voleny. Pokud má autor pouze základní grafické a technické dovednosti, musí spolupracovat se zadavatelem, grafikem, editorem,

jazykovým korektorem, redaktorem, vydavatelem a metodikem, aby dokázal svůj text vhodně graficky upravit (Bednaříková, 2007, s. 93-94).

Vzhled stránky

To, jak vypadá stránka distančního textu je jeho nejtypičtějším znakem, jak rozlišit text distanční od textu klasického. Je rozdělen na **hlavní sloupec**, který je určený pro samotné učivo a je hlavní textovou náplní studijního materiálu, a na **popisný sloupec**. Ten zabírá v tištěné podobě 20–30 % šířky a je naplněn specifickým obsahem, jako jsou: různá hesla, stručný popis obrázku, tabulky, specifické pokyny a poznámky, odkazy, vysvětlivky k obrázkům, tabulkám apod. Nejčastějším prvek popisného sloupce jsou však **marginálie** neboli stručné komentáře k textu v hlavním sloupci (glosy). Pokud se autor rozhodne marginálii použít, většinou je to proto, aby zdůraznil doplnil nebo objasnil text v hlavním sloupci. V tomto případě se tedy jedná o marginálii ve formě komentáře k textu. Dalšími důležitými prvky, které se v popisném sloupci nachází, jsou **ikony, piktogramy nebo značky**, které slouží jako navigační a usměrňující nástroje. Jedná se o „obrázky“ znázorňující aktivity, pokyny, hesla a upozornění. Veškeré ikony, které jsou použity v průběhu textu, by měly být uvedeny a vysvětleny hned v úvodu distančního textu a zůstat jednotné. Popisný sloupec může dále sloužit jako místo pro poznámky studujících (Bednaříková, 2007, s. 96-98).

Obr. 3 – Hlavní a popisný sloupec distančního

The diagram illustrates the layout of a distance learning page, divided into two columns: a main column and a descriptive column.

Main Column:

- 3.2 Motivační systémy podle D. C. McClellanda a kol.**
D. C. McClelland a kol. (1989) rozlišují dva motivační systémy: **explicitní** a **implicitní** (Vendel, 2008, s. 39):
  - Explicitní motivy** – vnímání zaměřené na podněty prostředí, to podněcuje a usměrňuje jednání člověka. Explicitní motivy označujeme jako osobní cíle (Vendel, 2008, s. 40)
  - Implicitní motivy** – neuvědomělé motivy získané v předchozím, stádiu vývoje dítěte, ovlivňují afektivní zkušenosti. Implicitní motivy označujeme jako **potřeby**, k implicitním motivům patří: potřeba výkonu, afilace a moci (Vendel, 2008, s. 40)
- 3.3 McClellandovy typy potřeb**
Podle McClellanda a kol. (1989) se jednotlivé potřeby definují takto (Vendel, 2008, s. 40):
  - Potřeba výkonu** je snaha konfrontovat se a vyrovnávat se s nějakou kvalitativní mírou.
  - Potřeba afilace** je touha po vytváření, udržování a obnovování přátelských vztahů s jinými lidmi.
  - Potřeba moci** je snaha mít vliv na druhé za účelem přesvědčování a ovlivňování.
- Otázka k zamýšlení:** Zkuste se zamyslet a popřemýšlet nad lidmi ve vašem okolí, když se zamyslete nad výše zmíněnými potřebami, vybaví se vám někdo konkrétní?
Na základě těchto potřeb definoval Frantšek bělohlávek tyto **kariérové typy**:
Jedinci s vysokou **potřebou výkonu** rádi neustále překonávají překážky a soutěží s ostatními. Vyhýbají se úkolům příliš lehkým a zároveň úkolům příliš těžkým. Po dobře vykonané práci jsou spokojeni a finanční odměna je v tom jen utvrzení. Tito lidé často pracují v oblasti obchodu či vlastního podnikání (Vendel, 2008, s. 40).
- Osoby, u kterých převládá **potřeba afilace** usilují o vytvoření a udržení přátelských vztahů s lidmi kolem sebe. Samostatná práce jim příliš nevyhovuje a naopak práce v týmu je jejich silnou stránkou. Toto lidé často pracují v sociální práci nebo personalistice (Vendel, 2008, s. 40).
- s **potřebou moci** se projevuje snaha řídit ostatní, ovlivňovat je a být za ně zodpovědný. Často pracují jako politici, psychologové, učitelé či duchovní a bývají velmi dobrými manažery. Pokud svou potřebu využívají ve prospěch ostatních, bývají velmi prospěšní pro organizace (Vendel, 2008, s. 40).

Descriptive Column:

- Contains three icons: a speech bubble with an exclamation mark, a key, and a head with gears.
- Text: PhDr. Frantšek Bělohlávek, Ph.D. (*1952) se zabývá řízením lidí a psychologičkou práce. Řešila let pracoval jako podnikatelský psycholog a manažer ve velké společnosti (Vendel, 2008). Od roku 2004 přednáší Organizační práce na Katedře řízení a pedagogii v programu MBA na Masarykově univerzitě v Brně. Zúčastnil se tedy manažerských programů ve Velké Británii a Irsku (Vendel, 2008, s. 40).

Zdroj: autorka

Grafická úprava textu

Také grafické úpravě distančního textu je nutné věnovat dostatečnou pozornost. Pokud jsou nové informace zobrazeny grafickou formou v podobě fotografií, obrázků, map, grafů, tabulek, symbolů, schémat, diagramů a dalších, většina studujících si učivo lépe zapamatuje. Důležitá je ale také forma. Jelikož jsou studijní texty v distančním vzdělávání využívány především dospělou populací, je třeba tento fakt zohlednit také při výběru písma. Velikost 12 až 14 je často hodnocena pozitivně i mladší generací. Pro lepší čtení je také dobré zvolit bezpatkové písmo (např. Ariel nebo Tahoma) (Bednaříková, 2007, s. 99-100).

PRAKTICKÁ ČÁST

Distanční text na téma kariérového poradenství

V druhé části mé bakalářské práce se budu věnovat tvorbě distančního textu na téma kariérového poradenství. Konkrétně se v distančním textu zaměřím na teorie kariérového poradenství. Jelikož se jedná opravdu o obsáhlé téma, k demonstraci tvorby distančního textu na základě jeho pravidel, kterým se věnuji v teoretické části této práce, jsem si zvolila popis tří teorií kariérového poradenství. Vzniklý distanční text tedy bude označen jako první díl.

Jelikož se text nevěnuje základům kariérového poradenství, předpokládá se, že se s nimi čtenář dříve již setkal. Text tedy není vhodný pro naprosté laiky. Cílovou skupinou pak budou studenti kariérového poradenství a oborům jemu podobným, kteří se potřebují rychle zorientovat ve všech teoriích. Jedná se tedy o stručný podkladový materiál pro jejich studium.

Teorie kariérového poradenství

I. díl

Distanční text

Tereza Daňová

2024

Úvod

Již od útlého věku každý z nás jistě slýchal větu: „A čím chceš být až budeš velká/ý“? Ze začátku jsme měli jednoduché až naučené odpovědi, ale čím jsme byli starší, tato otázka pro nás mohla být mnohdy těžší a těžší, až do bodu, kdy jsme museli učinit nějaké to rozhodnutí, kterým profesním směrem se tedy chceme ubírat. Toto rozhodnutí je mnohdy nelehké, ale jedná se o běžnou součást našeho života. Naštěstí na to ale většinou nejsme sami a v dnešní době se na volbu povolání a budování kariérní zralosti klade větší důraz. A právě pomoci při volbě povolání v jakémkoli bodě našeho života se věnuje kariérové poradenství. Dle Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy je kariérové poradenství „proces, v rámci kterého mají lidé v průběhu celého života možnost poznat a rozvíjet své schopnosti, dovednosti a zájmy. Umožňuje lidem řídit jejich individuální dráhu ve vzdělávání a odborné přípravě, v práci i v jiných oblastech, a využívat k tomu schopnosti a dovednosti, které mají“ (MŠMT, 2013-2024).

Z kariérového poradenství bude také vycházet tento distanční text, který právě držíte v ruce, či vidíte na své obrazovce, a konkrétně se zaměříme na teorie kariérového poradenství. V tomto textu se nebudeme věnovat základům kariérového poradenství, proto je věnován spíše lidem, kteří se již setkali s jeho teoretickým základem. V tomto prvním díle se podíváme na stručné představení třech teorií kariérového poradenství. Tento text tedy slouží jako podkladový materiál k pochopení a osvojení si základů těchto teorií, a je určen studentům kariérového poradenství a oborům jim přidruženým.

Potřebný čas na prostudování každé kapitoly je vždy zhruba jedna hodina. Vedle teoretických pasáží v každé kapitole najdete také otázky k zamyšlení, úkoly a testy, které Vám pomohou zpracovat dané učivo. Jelikož se jedná pouze o hrubé představení teorií, text není náročný, a proto věřím, že s jeho studiem nebudete mít problém. Než se vložíte do práce, projděte si seznam ikon, které Vás budou textem provázet.

Seznam ikon použitých v textu

	Průvodce studiem
	Učební cíle
	Důležitá pasáž
	Klíčový pojem
	Shrnutí
	Otázka k zamyšlení
	Úkol
	Část pro zájemce

	Test
	Řešení testu
	Použitá literatura a informační zdroje

1. Teorie typů osobnosti Johna L. Hollanda

Milí studující,

v této naší první kapitole se společně podíváme na teorii volby povolání na základě typů osobnosti podle Johna Hollanda. Pokud jste již někdy navštívili kariérně poradenské centrum nebo jste jen brouzdali na internetu, abyste si našli nějaký testík, který Vám pomůže určit, jaký jste typ, a jaké povolání by se k Vám hodilo, je dost možné, že jste narazili právě na test, který se označuje kódem RIASEC. Pojdme se tedy společně podívat, co se pod tímto názvem skrývá.

Učební cíle této kapitoly

- ✓ vyjmenovat 6 typů osobnosti podle J. Hollanda
- ✓ formulovat základní charakteristiku všech 6 typů
- ✓ vyjmenovat 6 prostředí tvořených podle osobnostních typů J. Hollanda
- ✓ charakterizovat krátce tato prostředí

Klíčové pojmy

- Hollandův model typů osobnosti, RIASEC, Hollandovy typy pracovního prostředí

1.1 Kdo byl John L. Holland?

John Lewis Holland se narodil 21. října 1919 v Omaze v Nebrasce jako jedno ze čtyř dětí. Jeho otec emigroval z Anglie do USA, když měl 20 let a pracoval jako dělník. Jeho matka byla učitelka na základní škole. Holland studoval psychologii, francouzštinu a matematiku na Nebraské Univerzitě v Omaze a promoval v roce 1942. Holland byl emeritním profesorem sociologie na Univerzitě

Johna Hopkinse a americkým psychologem. Zemřel 27. listopadu 2008. Jeho největším přínosem je test osobnosti a výběru povolání, spolu s Hollandovým kódem osobnosti, také známým jako RIASEC (RIASEC.cz, 2024).

Obr. 1 – John Lewis Holland

Zdroj: RIASEC.cz, 2024

1.2 Hollandův model typů osobnosti

Podle J. Hollanda můžeme většinu lidí zařadit k jednomu ze šesti osobnostních typů, které představují osobní orientaci nebo životní styl. Tyto typy jsou: **realistický, vědecký, umělecký, společenský, podnikavý a konvenční** (Vendel, 2008, s. 22).

Otázka k zamyšlení: *Dříve než si představíme jednotlivé typy, zkuste se zamyslet a přiřadit alespoň dvě povolání, která si myslíte mohou reprezentovat dané typy osobností podle jejich názvu. Po prostudování textu si můžete ověřit, zdali byl váš tip správný.*

Realistický typ

Pro tyto jedince je typický sklon k práci s materiálem, používání nástrojů a zařízení. Mají rádi činnosti vyžadující sílu a koordinaci pohybů, výchovné a sociální činnosti spíše odmítají. Jejich schopnosti a dovednosti se projevují především v oblastech jako mechanika, technika, elektrotechnika a zemědělství. Povolání, která

realistické typy zastávají jsou často řemeslníci, zemědělci, konstruktéři strojů, stavební inženýři a další (Vendel, 2008, s. 22).

Vědecký typ

Představitelé vědeckého typu mají rádi rébusy a složité matematické a vědecké problémy, jež vyžadují přemýšlení, s oblibou čtou a hovoří o vědě a vědeckých tématech. Vyhledávají samostatnou práci, která vyžaduje řešení teoretických problémů. Mezi jejich oblíbené předměty patří matematika, fyzika, chemie, biologie, geologie. Většinou se nehrnou k řízení jiných nebo k řešení osobních problémů, ale mají spíš sklony k analýze a často se pokoušejí hledat řešení psychologických problémů (Vendel, 2008, s. 23).

Umělecký typ

Osoby založené umělecky hledají příležitosti, které jim umožní se také umělecky projevit, jednotvárná práce je často nudí. Vynikají v oblastech jako je písemná tvorba, výtvarné umění, hudba, herectví či tanec. Snaží se o originalitu. Uplatňují se v uměleckořemeslných profesích či v uměleckých a svobodných povoláních jako herec, spisovatel, designer (Vendel, 2008, s. 23-24).

Společenský typ

Lidé řadící se ke společenskému typu dávají přednost společenským typům činností, při nichž se mohou věnovat jiným lidem, a to formou výchovy, vyučování, duchovní pomoci, ošetřování a pomoci při řešení osobních problémů. Vynikají společenským taktem a schopností vcítit se. Často se jedná o pracovníky sociální péče, pedagogy a poradce (Vendel, 2008, s. 24).

Podnikavý typ

Lidé tohoto typu rádi pracují s lidmi, ale místo pomoci jiným dávají přednost jejich vedení a přesvědčování. Hovoří často o obchodních

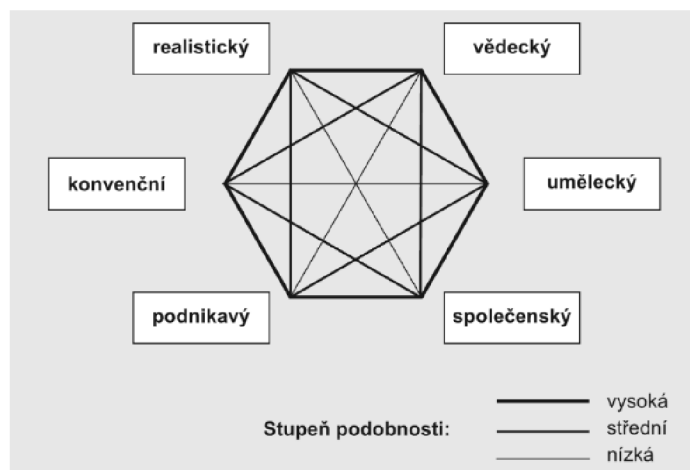

tématech a v komunikaci s ostatními se umí dobře prosadit a jsou populární. Většinou se snaží zaujmout vedoucí místa (Vendel, 2008, s. 25).

Konvenční typ

Tento typ si váží peněz, spolehlivosti a schopnosti pracovat podle pravidel a nařízení, právě proto mají rádi úřednické prostředí. Mezi jejich přednosti patří administrativní práce a počítařské dovednosti, rádi tvoří dokumentaci, vedou záznamy a zpracovávají podklady. Často zastávají pozice jako sekretář, asistent, knihovník, úředník, právník (Vendel, 2008, s. 25-26).

Obr. 2 – Vztahy mezi Hollandovými typy

Zdroj: Vendel, 2008, s. 26

Úkol: Zkuste vyjmenovat všech šest typů osobnosti podle J. Hollanda a poté přidat alespoň krátkou definici každého z nich.

RIASEC – tento pojem, neboli kód, jednoduše sumarizuje Hollandovu typologii, jedná se o první písmena z anglického pojmenování typů osobnosti. Tento název nás může odkázat na test, který je jeden

z nejužívanějších v kariérovém poradenství, především díky své srozumitelnosti. V úvahu bereme vždy první tři typy, které jsou u daného člověka zastoupeny.

R – realistic (realistický)
I – investigative (vědecký, badavý)
A – artistic (umělecký)
S – social (společenský, sociální)
E – enterprising (podnikavý)
C – conventional (konvenční)

Dobrá práce, právě jsme zvládli hlavní část této kapitoly. Věřím, že už je nám jasnější, co znamená zkratka RIASEC. Abychom si trochu odpočali a případně se odreagovali, můžete si udělat následující úkol. Určitě Vás k tomu ale nenutím, kdo chce, může si odpočinout i jinak, například pauzou na kávu.

Část pro zájemce: Zkuste si na internetu vyhledat RIASEC test a zjistit, jaké tři typy jsou u Vás nejzastoupenější. Než si test vyplníte, zkuste sami odhadnout, jaké typy u Vás převládají.

1.3 Hollandovy typy pracovního prostředí

Poté, co jsme se seznámili s jednotlivými typy osobností podle Johna Hollanda, podíváme se, jaké tyto typy vytvářejí pracovní prostředí. Nebojte se, nečekají nás žádné nové složité názvy těchto prostředí, jednoduše vycházejí z názvů typů, které jsme se společně již naučili, a proto nebude vůbec těžké si je zapamatovat. Pojdme tedy na to.

Jelikož lidé stejného typu mají tendenci se seskupovat, vytvářejí tak pracovní prostředí shodné s jejich typem. Například, pokud spolu pracují umělecké typy osobností, vytvářejí umělecké prostředí, které ocení tvořivé myšlení a jednání. Po pracovníkovi pak toto pracovní prostředí vyžaduje specifické zájmy a schopnosti.

Jednotlivá prostředí tedy dělíme na: **realistické, vědecké, umělecké, sociální, podnikatelské a konvenční** (Vendel, 2008, s. 27).

Realistické prostředí

V tomto pracovním prostředí se často setkáváme s nástroji, stroji a zvířaty. Po jedincích se vyžadují technické dovednosti a důležitější než umět pracovat s lidmi, je v tomto prostředí schopnost pracovat s věcmi (Vendel, 2008, s. 27).

Vědecké prostředí

V tomto prostředí lidé často řeší problémy pomocí vědeckých zájmů a dovedností, dále je nutný intelekt a schopnost pracovat samostatně. Nejsou po nich vyžadovány speciální schopnosti v oblasti mezilidských vztahů, ani v práci se stroji (Vendel, 2008, s. 27-28).

Umělecké prostředí

Umělecké prostředí je volnomyšlenkářské a otevřené, vede k tvořivosti a expresi. Je v něm jen málo předpisů a pracovníci si řídí svůj čas sami a jsou podněcováni spíše k vyjádření svých pocitů, než logického myšlení (Vendel, 2008, s. 28).

Sociální prostředí

Zde je vyžadováno chápání potřeb jiných lidí a zodpovědnost za ně. Toto prostředí klade důraz na humánní hodnoty, jako idealismus, přátelskost, vlídnost a šlechtnost (Vendel, 2008, s. 28).

Podnikatelské prostředí

Typické pro toto prostředí je to, že jeho účastníci často přesvědčují jiné. Často jde o zisk, a proto je nutný i občasný risk. Tito lidé jsou sebevědomí, společenští a průbojní (Vendel, 2008, s. 28).

Konvenční prostředí

Nejlépe toto prostředí charakterizuje organizovanost a plánovitost. K práci jsou potřebné administrativní dovednosti, odpovědnost a ochota pracovat podle nařízení. Typickým prostředím jsou zde úřady (Vendel, 2008, s. 29).

Tak, a první kapitolu máme za sebou. Nebylo to nic těžkého, že ano? Pojdme ji ještě završit krátkým testíkem, abychom si zopakovali důležité pojmy, a zdali jsme jim skutečně porozuměli.

Test:

1.) Který typ osobnosti podle J. Hollanda rád pracuje sám a zabývá se teoretickými problémy?

- a) podnikavý typ
- b) vědecký typ
- c) konvenční typ

2.) Který typ osobnosti podle J. Hollanda si rád povídá s jinými lidmi a snaží se je ovlivnit a řídit?

- a) sociální typ
- b) realistický typ
- c) podnikavý typ

3.) Které prostředí podněcuje spíše k vyjádření vlastních citů než k logickému myšlení?

- a) umělecké prostředí
- b) konvenční prostředí
- c) sociální prostředí

4.) Které prostředí vyžaduje organizovanost a plánování a vyskytuje se především v prostředí úřadů?

- a) vědecké prostředí
- b) podnikatelské prostředí
- c) konvenční prostředí

Řešení testu naleznete na konci všech kapitol

Shrnutí

Teorie typů osobnosti podle Johna Hollanda nám dává znát, že většina lidí patří k jednomu ze šesti osobnostních typů. Tyto typy jsou: realistický typ, vědecký typ, umělecký typ, společenský typ, podnikavý typ a konvenční typ. První písmena těchto typů nám z angličtiny tvoří kód testu RIASEC. Pokud se lidé stejného typu sdružují, vytváří tak pracovní prostředí shodné s jejich typem osobnosti. Tato prostředí označujeme jako: realistické, vědecké, umělecké, sociální, podnikatelské a konvenční.

Použitá literatura a informační zdroje

VENDEL, Štefan. *Kariérní poradenství*. Psyché. Praha: Grada, 2008. ISBN 978-80-247-1731-9

Co je to RIASEC?. Online. RIASEC.cz. 2024. Dostupné z: <https://test-osobnosti.riasec.cz/co-je-to-riasec/>. [citováno 2024-03-20].

2. Scheinovy kariérní kotvy

Drazí čtenáři,

v následující kapitole se zaměříme na studium další z teorií kariérového poradenství, a to konkrétně na kariérní kotvy Edgara Scheina. Dozvíme se, co to ta kariérní kotva je a popíšeme si celou tuto teorii spolu s kompetencemi, podle kterých teorie lidi člení. Určitě není čeho se bát, a tak pojďme na to!

Učební cíle této kapitoly

- ✓ vysvětlit pojem „kariérní kotva“
- ✓ vyjmenovat všech 8 kariérních kotev podle E. Scheina
- ✓ charakterizovat každou z 8 kariérních kotev

Klíčové pojmy

- kariérní kotva, kompetence

2.1 Kdo byl Edgar H. Schein?

Edgar H. Schein se narodil v roce 1928 ve švýcarském Curychu a zemřel 26.1.2023. Vystudoval sociální psychologii a věnoval se především psychologii organizace (je autorem uznávané „Psychologie Organizace“). Jeho klíčovým dílem jsou studie organizační kultury a návrh jejího modelu. Mimo to se věnoval také rozvoji osobnosti, kariéry a procesům konzultování ve skupině. Jedno z jeho výsledných výtvorů je právě teorii kotev, která došla své finální verze v 80. letech, kdy bylo ustanoveno 8 kotev. Zajímavostí je, že Scheinův otec byl Čech a sám Schein chodil v letech 1936-1937 do školy v Praze (Management Mania, 2014).

Obr. 3 – Edgar Henry Schein

Zdroj: MIT News, 2023

Otázka k zamyšlení: *Dříve než se podíváme na samotné popsání kariérních kotev, zkuste se zamyslet, co by to kariérní kotva mohla být a co si pod tímto pojmem představujete.*

2.2 Teorie kariérových kotev

E. Schein došel závěru, že si každý zaměstnanec po nástupu do zaměstnání vytváří své profesní sebepojetí, které má tři složky (Vendel, 2008, s. 41):

- vlastní obraz schopností založen na úspěších v různých pracovních situacích
- obraz motivů a potřeb
- obraz postojů a hodnot daný vztahem mezi hodnotami a obrazy mými a zaměstnavatele

„**Kariérní kotva** je tedy soubor subjektivně vnímaného vlastního talentu, motivů a hodnot, které jedinec používá k poznání, usměrňování, stabilizaci a integraci osobní kariéry.“ (Vendel, 2008, s. 41)

Schein rozlišuje 8 kariérních kotev: **technicko-funkční kompetence, obecné manažerské kompetence, autonomie/nezávislost, jistota/stabilita, podnikatelské schopnosti, služba/oddanost věci, čistá výzva, životní styl** (Vendel, 2008, s. 41-42).

(**Kompetence** představují souhrn vědomostí, dovedností, schopností, postojů a hodnot umožňující uplatnění a osobní rozvoj jednotlivce.)

Technicko-funkční kompetence

Tyto osoby jsou dobré v plnění konkrétních úkolů, jsou to dřiči s cílem rozvinout své specifické dovednosti potřebné k dokončení zadaných úkolů (Kariérní kotvy, 2019). Rádi využívají své odborné znalosti a nepociťují chuť k boji o pozici (Vendel, 2008, s. 41).

Obecné manažerské kompetence

Tito lidé vykonávají svou práci zodpovědně a jsou schopni řešit problémy na vysoké úrovni. Mají silnou schopnost vcítění se do druhých, a proto jim interakce s druhými nedělá problém (Kariérní kotvy, 2019). Cítí se dobře v řídicích funkcích, ty nemusí rozvíjet jejich odborný potenciál (Vendel, 2008, s. 42).

Autonomie/nezávislost

Tito lidé nemají rádi přílišnou kontrolu a řízení jejich činností. Často uhýbají od standardních postupů a raději vymýšlejí své vlastní (Kariérní kotvy, 2019).

Jistota/stabilita

Jelikož rádi plánují všechny aspekty svého života tak, aby dosahovali minimálního rizika, vyhledávají tito lidé spíše stabilní a předvídatelné pozice. Jedná se o jedince, které často najdeme na jedné pozici v jedné firmě po desítky let, ne-li celý život (Kariérní kotvy, 2019).

Podnikatelské schopnosti

Tyto osoby často usilují o vlastní podnikání a hledají finanční profit. V rámci podniku jsou pak kreativní, rádi brainstormují a nedělá jim problém podělit se o pracovní zátěž s týmem (Kariérní kotvy, 2019).

Služba/oddanost věci

Tito jedinci neustále hledají nové způsoby, jak pomoci ostatním lidem za užití svého talentu, ať už v rámci svého zaměstnání nebo i mimo něj. Často je najdeme v oblasti HR nebo různých službách (Kariérní kotvy, 2019).

Čistá výzva

Tito lidé touží po neustálých výzvách. Často mohou měnit svou pozici právě proto, že jejich současné zaměstnání vyčerpalo svou schopnost tyto jedince stimulovat novými úkoly (Kariérní kotvy, 2019).

Životní styl

Pro tyto jedince je prioritou jimi stanovený životní styl. Nejde jim tedy o vybalancování jejich práce a života, ale spíš o integraci své

práce do jejich života. Před prací tedy mohou raději upřednostňovat své volnočasové aktivity (Kariérní kotvy, 2019).

Úkol: Zkuste nejprve vyjmenovat všech osm kariérních kotev a poté přidat alespoň krátkou definici ke každé z nich.

Gratuluji Vám, právě se Vám podařilo dostudovat všech osm kariérních kotev podle E. Scheina. Věřím, že to mohla být „čistá výzva“ stejně jako název sedmé kotvy. Pokud se Vám podařilo naplnit poslední úkol a vyjmenovat všech osm kotev a krátce je definovat, můžete se směle vrhnout na závěrečný test. Pokud jste ještě tápali, neklesejte na mysli, klidně si dejte krátkou pauzu a projděte si kotvy ještě jednou, poté už Vás před úspěšně zakončeným testem nic nezastaví.

Test:

1.) Reprezentanti jaké kotvy rádi řídí své činnosti sami?

- a) Technicko-funkční kompetence
- b) Obecné manažerské kompetence
- c) Autonomie/nezávislost

2.) Reprezentanty jaké kotvy můžeme najít na stejné pozici po řadu let nejčastěji?

- a) Služba/oddanost věci
- b) Jistota/stabilita
- c) Životní styl

3.) Reprezentanti jaké kotvy potřebují neustálý přísun nových úkolů, aby se v zaměstnání nenudili?

- a) Čistá výzva
- b) Autonomie/nezávislost
- c) Obecné manažerské kompetence

Řešení testu naleznete na konci všech kapitol

Část pro zájemce: Zkuste se zamyslet, ke které kotvě, či vícero kotvám, byste se sami přiřadili. Na internetu si pak najdete volně dostupný test a svou odpověď si ověřte.

Shrnutí

Edgar Schein nás seznamuje s pojmem kariérní kotva, což je soubor subjektivně vnímaného vlastního talentu, motivů a hodnot, které jedinec používá k poznání, usměrňování, stabilizaci a integraci osobní kariéry, a ve své teorii popisuje osm kariérních kotev: technicko-funkční kompetence, obecné manažerské kompetence, autonomie/nezávislost, jistota/stabilita, podnikatelské schopnosti, služba/oddanost věci, čistá výzva a životní styl.

Použitá literatura a informační zdroje

Edgar Schein - ManagementMania.com. Online. In: Management mania, 28.01.2014. Dostupné z: <https://managementmania.com/cs/edgar-schein>. [cit. 20.03.2024].

Osm kariérních kotev. Online. Kariérní kotvy. 2019. Dostupné z: <https://karierni-kotva.cz/karierni-kotvy.html>. [citováno 2024-03-20].

SOMERS, Meredith. *Remembering Professor Emeritus Edgar Schein, an influential leader in management.* Online. In: Massachusetts Institute of Technology, 03.03.2023. Dostupné z: <https://news.mit.edu/2023/remembering-professor-emeritus-edgar-schein-0303>. [citováno 2024-03-20].

VENDEL, Štefan. *Kariérní poradenství.* Psyché. Praha: Grada, 2008. ISBN 978-80-247-1731-9

3. McClellandovy typy potřeb

Milí studující,

právě jste se dostali na začátek poslední kapitoly tohoto studijního textu zaměřeného na tři teorie kariérového poradenství. Nyní se společně podíváme na teorii potřeb podle Davida C. McClellenda, a jak s kariérovým poradenstvím vůbec souvisí, rozdělíme si jednotlivé potřeby a podíváme se, jak se projevují osoby, u kterých jsou dané potřeby dominantní. Věřím, že pro nás kapitola nebude zdaleka tak krkolomná jako jméno amerického psychologa McClellenda.

Učební cíle této kapitoly

- ✓ vysvětlit rozdíl mezi explicitním a implicitním motivačním systémem
- ✓ vyjmenovat a popsat tři potřeby dle D. McClellenda
- ✓ definovat tři kariérní typy vycházejících z potřeb dle D. McClellenda

Klíčové pojmy

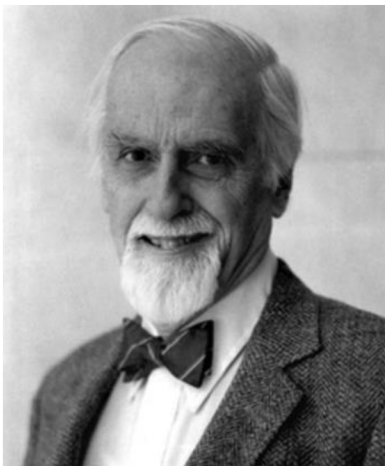
- motivační systém, potřeba

3.1 Kdo byl David Clarence McClelland?

David Clarence McClelland se narodil roku 1917 a zemřel v roce 1998. Byl významný americký psycholog a profesor známý pro svou práci o lidské motivaci. Byl tvůrcem teorie výkonové motivace, která se ukázala jako zvláště vlivná v oblastech managementu a ekonomického rozvoje. McClelland také propagoval používání hodnocení založeného na kompetencích, které se stalo standardní praxí v mnoha organizacích (Practical Psychology, 2023). David C. McClelland je na 15. místě v seznamu 100 nejvýznamnějších psychologů 20. století vydaném Americkou psychologickou asociací (SPSP, 2024).

Obr. 4 – David Clarence McClelland

Zdroj: Motivational Theories used in Business, 2014

3.2 Motivační systémy podle D. C. McClellanda a kol.

D. C. McClelland a kol. (1989) rozlišují dva motivační systémy: **explicitní a implicitní** (Vendel, 2008, s. 39):

- **Explicitní motiv** – vnímání zaměřené na podněty prostředí, to podněcuje a usměrňuje jednání člověka. Explicitní motivy označujeme jako **osobní cíle** (Vendel, 2008, s. 40)

- **Implicitní motiv** – neuvědomělé motivy získané v předřečovém stádiu vývoje dítěte, ovlivňují afektivní zkušenosti. Implicitní motivy označujeme jako **potřeby**. K implicitním motivům patří: potřeba výkonu, afilace a moci (Vendel, 2008, s. 40)

3.3 McClellandovy typy potřeb

Podle McClellenda a kol. (1989) se jednotlivé potřeby definují takto (Vendel, 2008, s. 40):

Potřeba výkonu je snaha konfrontovat se a vyrovnávat se s nějakou kvalitativní mírou.

Potřeba afilace je touha po vytváření, udržování a obnovování přátelských vztahů s jinými lidmi.

Potřeba moci je snaha mít vliv na druhé za účelem přesvědčování a ovlivňování.

Otázka k zamyšlení: *Zkuste se zamyslet a popřemýšlet nad lidmi ve Vašem okolí. Když se zamyslíte nad výše zmíněnými potřebami, vybaví se Vám někdo konkrétní?*

Na základě těchto potřeb definoval František Bělohlávek tyto **kariérní typy:**

Jedinci s vysokou **potřebou výkonu** rádi neustále překonávají překážky a soutěží s ostatními. Vyhýbají se úkolům příliš lehkým a zároveň úkolům přespříliš těžkým. Po dobře vykonané práci jsou spokojeni a finanční odměna je v tom jen utvrdí. Tito lidé často pracují v oblasti obchodu či vlastního podnikání (Vendel, 2008, s. 40).

Osoby, u kterých převládá **potřeba afilace** usilují o vytvoření a udržení přátelských vztahů s lidmi kolem sebe. Samostatná práce jim příliš nevyhovuje a naopak práce v týmu je jejich silnou

PhDr. František Bělohlávek, Ph.D. (*1951) se zabývá řízením lidí a psychologií práce. Řadu let pracoval jako podnikový psycholog a manažer ve velké stavební firmě. Od roku 2004 přednáší Organizaci práce a řízení lidských zdrojů v programu MBA na Masarykově univerzitě v Brně. Zúčastnil se řady manažerských programů ve Velké Británii a Irsku (Databazeknih.cz).

stránkou. Toto lidé často pracují v sociální práci nebo personalistice (Vendel, 2008, s. 40).

S **potřebou moci** se projevuje snaha řídit ostatní, ovlivňovat je a být za ně zodpovědný. Často pracují jako politici, psychologové, učitelé či duchovní a bývají velmi dobrými manažery. Pokud svou potřebu využívají ve prospěch ostatních, bývají velmi prospěšní pro organizace (Vendel, 2008, s. 40).

Úkol: Zkuste nejprve vyjmenovat všechny tři typy potřeb podle D. McClellenda a poté popsat jedince vyznačující se touto potřebou.

To jsme zvládli docela rychle, nemyslíte? Abychom se ještě jednou utvrdili v tom, co jsme si teď společně prošli, zkuste splnit následující úkol.

Úkol: Pokuste se nalézt správné pokračování následujících pěti tvrzení. Vybírat můžete z daného výběru.

1. *Explicitní motiv, neboli .....*
2. *Implicitní motiv, neboli.....*
3. *Potřeba afilace je výrazná u jedinců, kteří.....*
4. *Potřeba výkonu je výrazná u jedinců, kteří.....*
5. *Potřeba moci je výrazná u jedinců, kteří.....*

Výběr:

rádi řídí ostatní
osobní cíl
rádi vytváří vztahy s ostatními
potřeba
rádi soutěží s ostatními

Řešení naleznete na konci všech kapitol

Gratuluji Vám, právě jste dokončili studium tohoto studijního textu a máme za sebou tři teorie kariérového poradenství. Jména jako Holland, Schein či McClelland Vám již nikdy nebudou cizí. Pro úspěšné zvládnutí učiva doporučuji si dané teorie a jejich klíčové body ještě jednou nahlas zopakovat, pokud upřednostňujete psanou formu, můžete využít myšlenkovou mapu a sepsat si, co se Vám k daným teoriím váže. Ještě jednou však dobrá práce!

Shrnutí

David C. McClelland rozlišuje dva typy motivačních systémů: explicitní a implicitní. Implicitní motivy označujeme jako potřeby, ty mohou být trojího typu: potřeba výkonu, potřeba afilace a potřeba moci. Na základě těchto potřeb F. Bělohávek popsal tři kariérní typy a ty specifikoval

Použitá literatura a informační zdroje

David McClelland Biography – Contributions to Psychology. Online. In: Practical Psychology, 03.10.2023. Dostupné z: <https://practicalpie.com/david-mcclelland/>. [citováno 2024-03-20].

MCDAMS, Dan. *David C. McClelland*. Online. SPSP, 2024. Dostupné z: <https://spsp.org/membership/awards/heritage-wall/mcclelland>. [citováno 2024-03-20].

Three Needs Theory. Online. Motivational Theories used in Business. 2014. Dostupné z: <https://cumotivation.weebly.com/three-needs-theory.html>. [citováno 2024-03-20].

František Bělohávek životopis. Online. In. Databazeknih.cz, 2008-2024. Dostupné

z: <https://www.databazeknih.cz/zivotopis/frantisek-belohlavek-3716>. [citováno 2024-03-20].

VENDEL, Štefan. *Kariérní poradenství*. Psyché. Praha: Grada, 2008.
ISBN 978-80-247-1731-9

Klíč

Kapitola 1: 1.) b, 2.) c, 3.) a, 4.) c

Kapitola 2: 1.) c, 2.) b, 3.) a

Kapitola 3: 1.) osobní cíl, 2.) potřeba, 3.) rádi vytváří vztahy s ostatními, 4.) rádi soutěží s ostatními, 5.) rádi řídí ostatní

Závěr

Jelikož jste se dostali až k úplnému závěru tohoto studijního textu, nezbývá mi nic jiného, než Vám ještě jednou pogratulovat.

Zvládli jste si projít tři teorie kariérového poradenství, dozvědět se něco málo o jejich autorech a nové informace si procvičit pomocí průběžných otázek, úkolů a závěrečných testů či doplňovacích cvičení.

Doufám, že pro Vás byl text užitečný a zároveň motivující ke studiu dalších teorií kariérového poradenství, například pomocí druhého dílu této příručky.

Seznam obrázků

Obrázek 1 – John Lewis Holland.....	47
Obrázek 2 – Vztahy mezi Hollandovými typy.....	49
Obrázek 3 – Edgar Henry Schein.....	55
Obrázek 4 – David Clarence McClelland.....	61

Závěr

Po hlubším prostudování principů distančního vzdělávání a tvorby distančního textu jsem si uvědomila složitost zprostředkování distanční výuky. Jak jsme již zmiňovali, tato forma vzdělávání si nese jisté nevýhody, ať už se jedná o absenci pedagoga a spolustudujících, způsobující jistou izolovanost studujícího, nebo o chybějící možnost rychlé zpětné vazby při jakémkoliv dotazu, který se může v průběhu studia objevit, nebo o těžkosti při snaze o skloubení našeho života se samostudiem a absencí klidného prostředí, distanční vzdělávání oplývá také velkým množstvím výhod. Ty nyní nechci jmenovat všechny, ale určitě stojí za to zmínit možnost zařazení studia do našeho života i při zaměstnání, zvolení si vlastního tempa či rytmu. Speciální pozornost bych ale chtěla věnovat samotným autorům distančních textů, kdy takovému autorem jsem se díky této práci mohla stát na chvíli také já. Při tvorbě distančního textu jsem měla možnost dívat se na zpracovávané téma očima autora, který se studijní obsah snaží přiblížit svým čtenářům. Bylo zajímavé pozorovat vlastní myšlenkové pochody a nápady, jak text udělat co nejfunkčnější a studujícím co nejvíce nápomocným. Distanční text, který závěrem práce vznikl nesl název Teorie kariérového poradenství, čímž zastoupil téma kariérového poradenství. Text vznikl jako podkladový materiál pro studenty kariérového poradenství a oborům jemu podobným a slouží k rychlé orientaci v teoriích kariérového poradenství. K demonstraci tvorby distančního textu byly popsány pouze tři teorie, proto nese tento distanční text označení jako první díl.

Seznam použitých zdrojů

Tištěné zdroje:

ANDERSON, Terry a ELLOUMI, Fathy. *Theory and Practice of Online Learning*. Athabasca: Athabasca University, 2004. ISBN 0-919737-59-5.

BAKEŠOVÁ, Miroslava, KOUDELKA, Ferdinand a KŘESTAN, Vladimír. *Celoživotní vzdělávání dospělých a distanční formy studia*. Praha: Ivo Ulrych – Růžičkův statek, 2003. ISBN 80-86579-10-7.

BEDNAŘÍKOVÁ, Iveta. *Jak psát "distančně"*. Monografie. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2007. ISBN 978-80-244-1681-6

BOČKOVÁ, Věra. *Aktuální problémy výchovy a vzdělávání dospělých II*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci 1995. ISBN 80-7067-569-1.

EGER, Ludvík a Dvořáková, Eva. *Centrum celoživotního vzdělávání*. Ostrava: Vysoká škola báňská – Technická univerzita, 2003. ISBN 80-248-0505-7.

JÉZÉGOU, Annie. *La formation à distance: Enjeux, perspectives et limites de l'individualisation*. Paříž: L'Harmattan, 1998. ISBN 2-7384-6497-1.

KALHOUS, Zdeněk a OBST, Otto a kol. *Školní didaktika*. Praha: Portál, 2002. ISBN 978-80-7367-571-4.

KOPECKÝ, Kamil. *E-learning (nejen) pro pedagogy*. Olomouc: Hanex, 2006. ISBN 80-85783-50-9.

MUŽÍK, Jaroslav. *Andragogická didaktika*. Praha: Kodex Bohemia, 1998. ISBN 80-85963-52-3.

OBST, Otto. *Didaktika sekundárního vzdělávání*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2006. ISBN 80-244-1360-4.

PRŮCHA, Jan, WALTEROVÁ, Eliška a MAREŠ, Jiří. *Pedagogický slovník*. Praha: Portál, 2003. ISBN 80-7178-772-8.

PRŮCHA, Jiří. *Moderní vzdělávací technologie*. Praha: Vysoká škola J. A. Komenského, 2003. ISBN 80-86723-01-1.

PRŮCHA, Jiří a MÍKA, Jiří. *Distanční studium v otázkách (přívodce studujících a zájemců o studium)*. Praha: Centrum pro studium vysokého školství Národní centrum distančního vzdělávání, 2003. ISBN 80-86302-16-4.

ROHLÍKOVÁ, Lucie a VEJVODOVÁ, Jana. *Vyučovací metody na vysoké škole: praktický průvodce výukou v prezenční i distanční formě studia*. Praha: Grada, 2012. ISBN 978-80-247-4152-9.

VENDEL, Štefan. *Kariérní poradenství*. Psyché. Praha: Grada, 2008. ISBN 978-80-247-1731-9.

ZLÁMALOVÁ, Helena. *Distanční vzdělávání a eLearning: učební text pro distanční studium*. Praha: Univerzita Jana Amose Komenského Praha, 2008. ISBN 978-80-86723-56-3.

Elektronické zdroje:

Co je to RIASEC?. Online. RIASEC.cz. 2024. Dostupné z: <https://test-osobnosti.riasec.cz/co-je-to-riasec/>. [citováno 2024-03-20].

Osm kariérních kotev. Online. Kariérní kotvy. 2019. Dostupné z: <https://karierni.kotva.cz/karierni-kotvy.html>. [citováno 2024-03-20].

Three Needs Theory. Online. Motivational Theories used in Business. 2014. Dostupné z: <https://cumotivation.weebly.com/three-needs-theory.html>. [citováno 2024-03-20].

Edgar Schein - ManagementMania.com. Online. In: Management mania, 28.01.2014. Dostupné z: <https://managementmania.com/cs/edgar-schein>. [cit. 20.03.2024].

SOMERS, Meredith. *Remembering Professor Emeritus Edgar Schein, an influential leader in management*. Online. In: Massachusetts Institute of Technology, 03.03.2023. Dostupné z: <https://news.mit.edu/2023/remembering-professor-emeritus-edgar-schein-0303>. [citováno 2024-03-20].

David McClelland Biography – Contributions to Psychology. Online. In: Practical Psychology, 03.10.2023. Dostupné z: <https://practicalpie.com/david-mcclelland/>. [citováno 2024-03-20].

MCDAMS, Dan. *David C. McClelland*. Online. SPSP, 2024. Dostupné z: <https://spsp.org/membership/awards/heritage-wall/mcclelland>. [citováno 2024-03-20].

František Bělohávek životopis. Online. In. Databazeknih.cz, 2008-2024. Dostupné z: <https://www.databazeknih.cz/zivotopis/frantisek-belohlavek-3716>. [citováno 2024-03-20].

Seznam obrázků

Obrázek 1 – Průběh distančního vzdělávání.....	21
Obrázek 2 – Didaktický trojúhelník.....	23
Obrázek 3 – Hlavní a popisný sloupec distančního textu.....	39